

MATERIALS

Testimonios de mujeres en las cárceles franquistas, de Tomasa Cuevas Gutiérrez (2004).

És la principal obra compilatòria dels testimonis de les dones empresonades durant el règim franquista. A mitjans de la dècada dels setanta, Tomasa Cuevas, militant comunista, va dedicar prop d'una dècada a recórrer el territori espanyol recollint, amb l'enregistradora de mà, els testimonis de les dones que van sofrir les presons de Franco. No hi va comptar amb cap ajut oficial.

El resultat, després de la publicació d'un primer volum titulat *Mujeres en las cárceles franquistas I* (Casa de Campo, 1982), van ser tres llibres -*Cárceles de mujeres I i II* (reedició ampliada del primer), i *Mujeres de la resistencia*- publicats respectivament en 1985 i 1986, que l'any 2004 van ser reeditats en un sol volum amb el títol *Testimonios de mujeres en las cárceles franquistas*, a càrrec de Jorge Montes Salguero.

L'any 2005 part dels tres llibres originals de Tomasa Cuevas van ser així mateix reeditats amb el títol *Presas. Mujeres en las cárceles franquistas* (Barcelona, Icaria-Antrazyt, 2005).

Els enregistrament originals de les entrevistes (84) están dipositats a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB)- Departament de Fonts Orals, Col·lecció Tomasa Cuevas:

<https://catalegarxiuunicipal.bcn.cat/ms-opac/permalink/1@681424>

Entrevistes a dones lluitadores contra el franquisme, transcrites i depositades a la Biblioteca Universitat Pompeu Fabra (UPF)

Entrevistes transcrites (3 caps). Donació de Miguel Núñez (2006).
Transcripció d'algunes de les entrevistes realitzades per Tomasa Cuevas i recopilades posteriorment als seus llibres.

ASSOCIACIÓ CATALANA D'EXPRESOS POLÍTICS (2001): *Notícia de la negra nit. Vides i veus a les presons franquistes (1939-1959)*. Barcelona. Diputació de Barcelona, pàg. 115, 170-172, 225-230, 337-340, 407-409.

BATISTA, Antoni (1995): *La brigada social*. Barcelona, Empúries, pàg. 23-24.

Testimonis de Tomasa Cuevas en suport audiovisual:

Documentals *Els nens perduts del franquisme, 1º i 2º part (2002)*. “Trenta minuts” Serveis Informatius TV3 Catalunya. Un reportatge de Montserrat Armengou i Ricard Belis. Assessorament històric: Ricard Vinyes. Amb els testimonis de María Villanueva, Juana Doña, Carme Riera, Teresa Martín, Julia Manzanal, Petra Cuevas, Tomasa Cuevas, Balbina Torres, Antonia Radas, Trinidad Gallego, Teresa Morán, Carmen Figuerola, Soledad Real, Mercedes Sanz Bachiller, Uxenu Álvarez, Francisca i Susana Aguirre, José Murillo, Antonio Prada Girón, Emilia Girón, Teresa Prada Girón, Vicenta Flores, Oliva Rapp, Igor Rapp, Florencia Calvo, María Lucas García.

1ª Part: <https://www.youtube.com/watch?v=zA3M-k-ckis>

Del minut 15' 35' al 17", apareix Tomasa Cuevas cantant la famosa cançó composta a la presó: *Cárcel de Ventas*.

2ª Part: <https://youtu.be/YuJNElQkzIY?si=4GvKoFPI75VeOBz7>

Documental *Del Olvido a la memòria. Presas de Franco (2015)*. Dir. Històrica: Jorge Montes Salguero. Productors: Manuel Campo Vidal, Agustina Sangüesa, Miguel Hernández i Nuria Piñol. La Sexta.

<https://www.youtube.com/watch?v=-4f5OkQAVpk>

Tomasa Cuevas apareix en aquestes minutatges:

0'51"-2'09" / 3'57"-4'39" / 9,44"-10'12" / 31' - 31'30" / 41' 12"-42'27".

Estudis, articles i ressenyes sobre Tomasa Cuevas:

-DI FEBO, Giuliana (1979): *Resistencia y movimiento de mujeres en España, 1936-1976*. Barcelona. Icaria.

-CAVALLO, Susana (1996): "Autobiografía, testimonio y ficción en la literatura carcelaria femenina: Lidia Falcón, Tomasa Cuevas y Eva Forest", en *Duoda. Revista d'Estudis Feministes*, núm 10, pàg. 87-100.

<https://www.raco.cat/index.php/DUODA/article/view/62012/90512>

-GASCÓN-VERA, Elena (1997): "Cárceles de odio. Narrativas de mujeres en las cárceles franquistas", en *Leviatán*, núm. 67, pàg. 113-122.

-MANGINI, Shirley (1999): *Recuerdos de la resistencia. La voz de las mujeres de la guerra civil española*. Barcelona. Península.

-VINYES, Ricard; ARMENGOU, Montse i BELIS, Ricard (2002): *Los niños perdidos del franquismo*. Barcelona. Plaza y Janés.

-CELESTINA SOUTO, Luz (2017): "La memoria republicana y el discurso femenino en la Transición. Tomasa Cuevas, Juana Doña y Carlota O'Neill". *Sociocriticism*, Vol. 32, n° 1, 2017, pp. 175-201.

<https://digibug.ugr.es/handle/10481/59435>

-MACSUTOVICI Ignat, Alexandra (2019): "Mujeres en las cárceles franquistas. La práctica de la escritura y lectura en la obra de Tomasa Cuevas y Juana Doña". *Vegueta: Anuario de la Facultad de Geografía e Historia*, Vol. 19, pp. 285-306.

<https://revistavegueta.ulpgc.es/ojs/index.php/revistavegueta/article/view/457/666>

-CERÓN TORREBLANCA, Cristian (2021): “Tomasa Cuevas Gutiérrez. Resistir es vencer. En Cristian Cerón Torreblanca (coord.), *Biografías femeninas y recursos didácticos para una Historia de España Contemporánea*, Oviedo, Trabe, pp. 210-220.

-HERNÁNDEZ HOLGADO, Fernando (2022): “Tomasa Cuevas (1917-2007): Memoria coral de la prisión franquista femenina”. En Ana Martínez Rus y Rubén Pallol (Eds.), *Pioneras en la España contemporánea. La lucha de las mujeres por su emancipación*, Madrid, Editorial Pablo Iglesias, pp. 231-257.

-“Reseña de *Testimonios de mujeres en las cárceles franquistas*, de Tomasa Cuevas”, en *Arenal*, vol. 11, núm. 2, juliol-deseembre, pàg. 191-199.

-SOMOLINOS MOLINA, Cristina (2023): ““Relato esto para los que están lejos del rigor que ha sido nuestra clandestinidad”. Mujeres y lucha clandestina contra el franquismo en la obra testimonial de Tomasa Cuevas”. *Kamchatka: revista de análisis cultural*, nº 21, pp. 153-17.

<https://ojs.uv.es/index.php/kamchatka/article/view/25310>

-SOMOLINOS MOLINA, Cristina y BUENO AGUADO, Mario (2023): "Leo, querida Leo, se acabó la pesadilla de Guadalajara". Representación de los espacios prisionales franquistas de Guadalajara en las narrativas testimoniales de Tomasa Cuevas y Juana Doña". En Alba Nueda y Ainhoa Campos (Coords.), *Memoria democrática en Castilla-La Mancha: Una historia en construcción*, Cuenca, Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, pp. 199-225.

&&&